

Г. П. Півторак

Колас Якуб

КОЛАС Якуб (Колас Якуб; справж. – Міцкевич Костянтин Михайлович; Міцкевіч Канстанцін Міхайлавіч; ін. псевд.: Тарас Гушча, Агарак, Адзінокі, К. Альбуцкі, «сацыяліст» Андрэй, Тамаш Булава, Ганна Груд, Дземяноў Гуз, Пятрусь Дзягель, Дзядзька Карусь, Ганна Крум, Лапаць Карусь, Лесавік, Марцін, Мікалаевец, Наднёманец, Свой чалавек, Стары шут; 22. 10(03. 11). 1882, х. Акінчиці, нині у складі м. Стовбци Мінської обл. – 13. 08. 1956, Мінськ) – білоруський письменник, драматург, літературознавець, мовознавець. Академік АН Білорус. РСР (1928). Нар. поет Білорус. РСР (1926). Член СП СРСР (1934). Заслужений діяч н. Білорус. РСР (1944). Сталінська премія (1946, 1949). Один із основоположників сучас. білорус. літ-ри та літ. мови. Закін. Несвіз. учит. семінарію (нині Мінської обл., 1902). Учителював. За участь у нелегал. з'їзді учителів 1906 звільн. з роботи, 1908 засудж. до 3-х р. позбавлення волі. 1912–14 працював у Пінському парафіял. училищі (нині Брест. обл., Білорусь). Від 1921 – у Мінську: співроб. наук.-термінол. комісії Наркомосу Білорус. РСР, викл. Білорус. пед. технікуму і Білорус. університету. Від 1929 – віце-президент АН Білорус. РСР. Один із наук. ред. рос.-білорус. словника (спільно з [К. Крапивою](#) і [П. Глєбкою](#), 1953).

Рання творчість К. формувалася під впливом масового рев. руху: він поетизував працю селянина, віру у відродження рідного краю, закликав до нац. гідності. У зб. оповідань «Казкі жыцця» (Коўно, 1921) в алегор. формі виклав погляди на історію і філософію білорусів як нації. Поема «Новая зямля» (1923) стала своєрід. мист. енциклопедією життя білорус. селянства на межі століть; у поемі «Сымон музыка» (1925; обидві – Мінськ) звернувся до теми ролі митця й мистецтва в житті народу. Повість «На просторах жыцця» (Мінск, 1926; екранізов. 1929, реж. [В. Гардін](#)) присвяч. молоді 1920-х рр., її духов.

становленню, освіті, культурі, прагненню змінити життя на краще. Тоді ж створив перші дві повісті з трилогії «На ростанях» (Мінск, 1954; укр. перекл. – К., 1970) – «У палескай глушы» (Вільна, 1923) та «У глыбі Палесся» (Мінск, 1927) – широкого мист. полотна соц.-громад. ситуації в Білорусі 1906–11 (екранізов. 1960–61 під назвою «Перші випробування», реж. В. Корш-Саблін). У 1930-х рр. К. зазнав ідеол. тиску за звинуваченнями у націоналізмі, пропаганді ідей безкласовості, ідеалізації куркулів, перебільшуванні ролі інтелігенції. Під час 2-ї світової війни створив низку патріот. поезій. К. – також один із засн. білорус. літ-ри для дітей, у числен. творах розкрив психологію дітей, їхні проблеми.

Творчість К. тісно переплітається з укр. літ-рою, зокрема з поезією Т. Шевченка, якому він присвятив вірш «Баяну-Кабзару» (г. «Літаратура і мастацтва» від 27 лютого 1939 і г. «Звезда» від 6 березня того ж року), ст. «Його слово лунає над всією країною» (г. «Комуніст» від 29 вересня 1938) та «Вялікі майстар мастацкага слова» (г. «Бальшавік Палесся» від 8 грудня 1939). У його повісті «На прасторах жыцця» молоді герої читають Шевченкові вірші і завдяки цьому краще розуміють себе та людей, які їх оточують. До 125-річчя від дня народж. поета написав ґрунт. дослідж. «Шаўчэнка і беларуская паэзія», опубл. 1939 у г. «Літаратура і мастацтва» (від 3 березня), ж. «Польмя рэвалюцыі» (№ 3) та зб. «Увянок Т. Р. Шаўчэнка» (вид. у Мінську за ред. К. і М. *Линькова*; сюди включено також вірш «Баяну-Кабзару»). За ред. К. і [Янки Купали](#) видано «Кобзар» білорус. мовою (Мінск, 1939), до якого у перекл. К. увійшли поеми «Мар’яна-черниця», «Невольник», «Сова», «Гамалія», балада «Утоплена», вірші «Дівичії ночі», «Гоголю», «Не женися на багатій...», «Розрита могила» та ін. Виступив із промовою на відкритті пам’ятника Т. Шевченкові у Києві (1939). Опублікував ст. про І. Франка «Співець дружби і братерства народів» (ж. «Жовтень», 1956, № 8). К. підтримував дружні взаємини з *П. Тичиною*, який 1959 присвятив йому ст. «Чистий і чесний» (вміщено у зб. «П. Тичина про мистецтво і літературу», К., 1981) та *М. Рильським* (написав 1952 вірш «Якубу Коласу»). Укр. мовою окремі твори К. переклали В. Щурат, О. Сорока, І. Кулик, А. Панів, М. Рильський, П. Тичина, М. Терещенко, В. Сосюра, П. Дорошко, С. Олійник, Т. Масенко, Г. Вігурська, М. Полотай, О. Ющенко, С. Крижанівський, Б. Степанюк та ін. 1959 засн. Літ. премію Білорус. РСР ім. К. (від 1965 – Держ.), Літ.-мемор. музей К. у Мінську, 1996 – Міжнар. фонд К.; його ім’ям названо площу в Мінську, вулицю у Києві, Інститут мовознавства і Центр. наук. бібліотеку НАН Білорусі, Нац. драм. театр у м. Вітебськ (Білорусь); 1972 створ. Коласів. заповідник у Стовбцов. р-ні; відбуваються Міжнар. наук. конф., матеріали яких друкують у зб. «Каласавіны» (від 1986).

Основні твори

Збор твораў. Т. 1–14. Мінск, 1972–79; укр. перекл. – Прокурор. Х., 1930; Вибрані твори. К., 1951; Війна – війні: Драма. К., 1956; Дід Талаш. К., 1971; Думки в дорозі. К., 1972; Савось-бешкетник. К., 1981; На розстанях. К., 1982.

Рекомендована література

1. Охріменко П. Тарас Шевченко і Якуб Колас // Дніпро. 1958. № 3;
2. Фіглоўская Л. Творчасць Якуба Коласа. Мінск, 1959;
3. Нікітіна-Фокіна О. О. Шевченко і Якуб Колас // Зб. пр. 7-ї наук. Шевченків. конф. К., 1959;
4. Охріменко П. Якуб Колас і Україна // Вітчизна. 1962. № 11;
5. Дзюба І. Якуб Колас // Дзюба І. Грані кристала. К., 1978;
6. Янка Купала та Якуб Колас і Україна: Тези доп. 5-ї наук. конф. з питань укр.-булорус. літ. і фольклор. зв'язків. С., 1982;
7. Навуменка І. Якуб Колас: Нарыс жыцця і творчасці. Мінск, 1982;
8. Рагойша В. Тарас Шевченко у відтворенні Якуба Коласа // «Хай слово мовлене інакше...»: Ст. з теорії, критики та історії худож. перекладу. К., 1982;
9. Міцкевіч Д. К. Любіць і помніць: Успамінае сын Якуба Коласа. Мінск, 2000;
10. Жураўлеў В. П. Якуб Колас і паэтыка беларускага рамана. Мінск, 2004.

Бібліографічний опис:

Колас Якуб / Г. П. Півторак // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-4453>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).